

سنجش پایایی و روایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ در دانشجویان سال اول دانشگاه شهید چمران

غلامرضا رجبی، استادیار گروه مشاوره دانشگاه شهید چمران
rajabi@cep.cua.ac.ir
نسرین بهلول، کارشناس دفتر مجله علوم تربیتی و روانشناسی

چکیده

هدف این پژوهش بررسی پایایی و روایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ در دانشجویان سال اول دانشگاه شهید چمران بود. ۱۲۹ دانشجو به روش تصادفی ساده از بین کلیه دانشجویان سال اول ساکن در خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه شهید چمران برگزیده شدند و با استفاده از مقیاس عزت نفس روزنبرگ مورد مطالعه قرار گرفتند. نتایج ضرایب همسانی درونی ماده‌ها در کل نمونه دانشجویی ۰/۸۴، در دانشجویان پسر ۰/۸۷ و در دانشجویان دختر ۰/۸۰ به دست آمد. ضرایب همبستگی بین هر یک از ماده‌های مقیاس با نمره کل ماده‌ها از ۰/۵۶ تا ۰/۷۲ متغیر و همگی در سطح $P < 0/001$ معنادار بود. تحلیل عاملی با استفاده از عامل یابی محور اصلی (چرخش پروماکس) در مقیاس فوق دو عامل (صلاحیت و شایستگی شخصی و رضامندی از خود) که ۵۳/۸۳٪ واریانس مقیاس را تبیین نمود، به دست داد. همچنین، بین مقیاس فوق و مقیاس سواس مرگ در کل نمونه ۰/۳۴-، در دانشجویان پسر ۰/۴۴- و در دانشجویان دختر ۰/۲۷- رابطه معنادار منفی دیده شد، که حاکی از روایی و آگرایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ است. بعلاوه، آزمون تحلیل واریانس چند متغیری (MANOVA) نشان داد که بین دانشجویان دختر و پسر از لحاظ عزت نفس در کل مقیاس و در عامل‌های استخراج شده دوگانه تفاوت دیده نمی‌شود. در نهایت، با توجه به پایایی و روایی مقیاس فوق، می‌توان از آن برای فعالیتهای بالینی و پژوهشی استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی: تحلیل عاملی، پایایی، روایی، مقیاس عزت نفس روزنبرگ.

مقدمه

عزت نفس^۱ عموماً مؤلفه ارزیابی کننده‌ای از خودپنداره و معرف گستره خود است که شامل جنبه‌های شناختی، رفتاری و نیز عاطفی است. در حالی که این سازه اغلب برای اشاره به مفهوم کلی ارزش شخصی استفاده می‌شود، مفاهیم ظریف مانند اعتماد به خود تلویحاً به عنوان یک مفهوم عزت نفس در بیشتر حیطه‌های خاص مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین، به طور وسیع فرض می‌شود که عزت نفس به عنوان یک صفت عمل می‌کند؛ یعنی عزت نفس در طول زمان در افراد ثابت است. با وجود این، این اصطلاح سازه رایجی است که با حیطه‌های مختلف روانشناسی از جمله شخصیت (خجالتی بودن)، رفتاری (عملکرد تکلیف) شناختی (سوگیری اسنادی) و مفاهیم بالینی (اضطراب و افسردگی) در ارتباط است، بویژه تعدادی از پژوهشگران بر کارکردهای انطباقی و خود حمایتی عزت نفس تأکید دارند (بلاسکوویچ و توماکا^۲، ۱۹۹۱). اغلب انسانها اهمیت عزت نفس را احساس می‌کنند و برای آنها بسیار دشوار و حتی غیرممکن است که نسبت به توصیف‌های دیگران درباره خود، مانند: عدم صلاحیت، جاذبه و غیره بی‌اعتنا باشند.

نظریه خودپنداره بیان می‌کند که عزت نفس کلی و اختصاصی یکسان نیستند و نمی‌توان یکی را از دیگری استنباط نمود. برای نمونه، عزت نفس کلی یک مؤلفه عاطفی و با بهزیستی روانشناختی در ارتباط است و عزت نفس اختصاصی یک مؤلفه شناختی و با پیامد رفتاری رابطه دارد (مارش^۳، ۱۹۹۳؛ روزنبرگ، اسکولار، اسکون باخ^۴ و روزنبرگ، ۱۹۹۵، به نقل از پالمن و آلایک، ۲۰۰۰). به مفهوم دقیق کلمه، عزت نفس عبارت از میزان ارزشی است که افراد برای خویشان قابل هستند. سطح بالای عزت نفس بیانگر ارزیابی مثبت از خود است و برعکس. به عبارت دیگر، عزت نفس یک ادراک است، نه یک واقعیت.

با این حال، عزت نفس ممکن است رابطه تنگاتنگی با فرهنگ جوامع داشته باشد. به نظر می‌رسد خود در فرهنگ‌های مختلف به دو شیوه شکل می‌گیرد: ۱- مفهوم مستقل از خود، که خاص فرهنگ‌های غربی است و در این فرهنگ‌ها خود به عنوان جدای از دیگران با تأکید بر ابراز

1. self-esteem

2. Blascovich., & Tomaka

3. Marsh

4. Rosenberg, Schoolar., & Schoenbach

اسنادهای بیگانه ملاحظه می‌شود؛ و ۲- مفهوم اتکای متقابل خود، که ویژه تعدادی از فرهنگ‌های غیرغربی با تأکید بر ارتباطات انسانی است (مارکوس و کیتایما^۱، ۱۹۹۱، به نقل از پالمن و آلایک ۲۰۰۰). مطالعات بیان می‌کنند که در فرهنگ‌های جمع‌گرا عزت نفس از فرهنگ‌هایی که خود به عنوان یک عامل مستقل به حساب می‌آید پایین‌تر است (بوند و چونگ^۲، ۱۹۸۳؛ فیدر و مک کی^۳ ۱۹۹۳، به نقل از پالمن و آلایک، ۲۰۰۰).

مقیاس عزت نفس روزنبرگ (۱۹۶۵) و مقیاس عزت نفس کوپراسمیت (۱۹۶۷، ۱۹۸۱) دو مقیاس رایج برای اندازه‌گیری عزت نفس هستند. مقیاس اولی در آغاز برای اندازه‌گیری احساس‌های پذیرش یا ارزش خود کلی نوجوانان، و مقیاس دومی برای ارزیابی نگرش نسبت به خویش در زمینه‌های خاص، مانند: والدین، همسالان، آموزشگاه و علایق شخصی تدوین شده‌اند. با وجود این، مقیاس عزت نفس روزنبرگ نسبت به مقیاس عزت نفس کوپراسمیت یک ابزار ساده و کوتاه، واجد قابلیت اعتماد (همسانی درونی و بازآزمایی) و اعتبار (همگرا و واگرا) مناسب است و برای هر گروه سنی با میزان تحصیلات در سطح پنجم ابتدایی قابل اجرا و پرمصرف‌ترین ابزار استفاده شده برای اندازه‌گیری درک عزت نفس کلی به عنوان ارزیابی کلی شخص از ارزشمندی او به عنوان یک انسان است (روزنبرگ، ۱۹۷۹، به نقل از پالمن و آلایک، ۲۰۰۰).

گرینبرگر، چن، دمتریووا و فراگیا (۲۰۰۳) در پژوهشی بر روی ۱۹۷ دانشجوی استونیایی^۴ همسانی درونی این مقیاس را ۰/۸۴، و ضرایب قابلیت اعتماد بازآزمایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ را بر روی ۷۸ دانشجو (با فاصله زمانی ۲ هفته) ۰/۸۴، بر روی ۸۲ دانشجو (با فاصله زمانی ۵ ماه) ۰/۶۷ و بر روی ۸۱ دانشجو (با فاصله زمانی ۱ سال) ۰/۶۲ گزارش نمودند که همه ضرایب بازآزمایی معنادار بود. پالمن و آلایک (۲۰۰۰) ضریب همسانی درونی مقیاس عزت نفس روزنبرگ بر روی ۷۴۱ دانشجوی دانشگاه کالیفرنیا ۰/۸۸، برای مقیاس اصلی ۰/۹۱ برای ویرایش تجدیدنظر شده با کلمات منفی و مثبت ۰/۹۱ را به دست آورد. راسیتکاس، هابلی و زامبو (۲۰۰۴) ضرایب آلفای کرونباخ را برای دانشجویان آمریکایی ۰/۸۷، کانادایی ۰/۸۶ و نیوزلندی ۰/۸۳

1. Markus & Kitayama
2. Bond & Cheung
3. Feather & Mckee
4. Estonian

محاسبه کردند. همچنین، محمدی (۱۳۸۴) ضرایب آلفای کروناخ و دو نیمه سازی مقیاس عزت نفس روزنبرگ را بر روی دانشجویان دانشگاه شیراز ۰/۶۹ و ۰/۶۸ و ضرایب بازآزمایی مقیاس فوق را با فاصله یک هفته ۰/۷۷، دو هفته ۰/۷۳ و سه هفته ۰/۷۸ گزارش کردند که همه ضرایب بازآزمایی به دست آمده معنادار بود.

پالمن و آلیک (۲۰۰۰) نشان دادند که مقیاس عزت نفس روزنبرگ (مقیاس اصلی و ویرایش تجدیدنظر شده با کلمات منفی) با مقیاسهای گرمی و پذیرش والدین، خوش بینی رضایت از زندگی، خودفریبی و مدیریت ابراز رابطه مثبت و معنادار و با نشانه‌های افسردگی رابطه منفی معنادار دارد. از سوی دیگر، مقیاس عزت نفس روزنبرگ با ویرایش با گویه‌های با کلمات مثبت با هیچ‌یک از مقیاسهای فوق همبستگی ندارد. همچنین، گرینبرگر و همکاران (۲۰۰۳) دریافتند که این مقیاس با خرده مقیاس روان رنجورخویی رابطه منفی معنادار و با خرده مقیاسهای برونگرایی، تجربه گرایی و با وظیفه شناسی از پرسشنامه شخصیتی نئو (NEO-PI-R) رابطه مثبت و معناداری دارد و نه با خرده مقیاس توافق. محمدی (۱۳۸۴) در تحقیقی نشان داد که همبستگی مقیاس «ب» مقیاس عزت نفس روزنبرگ «با» مقیاس عزت نفس کوپر اسمیت ۰/۶۱، با خرده مقیاسهای افسردگی و اضطراب تجدیدنظر شده ۹۰ سؤالی (SCL-90) ۰/۵۴- و ۰/۴۳- است که بیانگر روایی همگرا و واگرای متوسط و مناسب این مقیاس هستند.

پژوهشگران با استفاده از روش تحلیل عاملی بر روی مقیاس ۱۰ ماده‌ای عزت نفس روزنبرگ بیان می‌کنند که این مقیاس یک سازه دو بعدی (تصورات مثبت و منفی از خود) است (باچمن و امالی^۱، ۱۹۸۶؛ گلداسمیت^۲، ۱۹۸۶؛ اونس^۳، ۱۹۹۳؛ پوکورنی^۴، ۱۹۶۷، به نقل از گرینبرگر، چن دمیتریوا و فاراگیا، ۲۰۰۳). در این تحقیقات، پنج ماده با کلمات مثبت بر روی عاملی با عنوان «عزت نفس مثبت» و پنج ماده با کلمات منفی بر روی عامل دیگری با عنوان «عزت نفس منفی» نامگذاری شده‌اند.

1. Bachman & O'Malley
2. Goldsmith
3. Owens
4. Pokorny

مارش (۱۹۹۶) و توماس و الیور (۱۹۹۹) با مقایسه چند مدل نتیجه گرفتند که بهترین مدل برازش یافته برای مقیاس عزت نفس روزنبرگ ساختار یک عاملی با ماده‌هایی با سبک کلمات منفی است.

تحلیل‌های عاملی اکتشافی، مدل یک عاملی را برای مقیاس عزت نفس روزنبرگ حمایت می‌کنند (فلمینگ و کورتنی^۱، ۱۹۸۴؛ هنسلی^۲، ۱۹۷۷؛ ابرلین^۳، ۱۹۸۵؛ والرینس و والرند^۴، ۱۹۹۰، به نقل از کوروین، ۲۰۰۰). اما اغلب تحقیقات تحلیل عاملی یک راه حل دو عاملی را گزارش کرده‌اند (باگلی، بالیتو و برتراند^۵، ۱۹۹۷؛ کارمینس و زیلکر^۶، ۱۹۷۴، ۱۹۷۹؛ شهنی، دیپوی و فیلیپس^۷، ۱۹۹۰؛ تافارودی و سون^۸، ۱۹۹۵، به نقل از کوروین، ۲۰۰۰). آلوین و جکسون^۹ (۱۹۸۱)، به نقل از کوروین، ۲۰۰۰) با استفاده از تحلیل عامل تأییدی^{۱۰} و با استفاده از اطلاعات روزنبرگ و سیمونس (۱۹۷۱) بر روی نوجوانان مدارس دولتی بالتیمور مشاهده کردند که سه عامل (خود مثبت، خود منفی و مقایسه اجتماعی) برازش رضایت بخش داده‌ها را تعیین می‌کند.

شیسی، بارلو، کالن و رایت (۲۰۰۰) در تحقیقی به یک ساختار دو عاملی مقیاس روزنبرگ با ماده‌هایی با کلمات منفی و مثبت دست یافتند. در یک مطالعه بین فرهنگی دیگر که توسط فاراگیا، چن، گرینبرگر، دمتریوا، و مایسک^{۱۱} (چاپ نشده به نقل از پالمن و آلایک، ۲۰۰۰) بر روی نوجوانان کشورهای جمهوری چک، چین، ایالت متحده و کره با استفاده از مقیاس عزت نفس روزنبرگ انجام شد، آنها بر روی ۹ ماده به یک راه حل دو عاملی برازش یافته دست یافتند.

زیمپریچ، پرن و هورنانگ (۲۰۰۵) در تحقیقی بر روی ۱۱۰۷ دانش‌آموز در سوییس مقیاس تعدیل یافته عزت نفس روزنبرگ را با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی بررسی نمودند. آنها

1. Fleming & Courtney
2. Hensley
3. O'Brien
4. Vallieres & Vallerand
5. Bagley, Balith & Bertrand
6. Carmines & Zilker
7. Shahani, Dipboye & Phileps
8. Tafarodi & Swann
9. Alwin & Jackson
10. confirmatory analysis
11. Farrugiw, Chen, Grenberger, Dimitrieva & Macek

دریافتند که مدل یک عاملی عزت نفس با روش چرخش متعامد با ماده‌هایی با کلمات منفی بر روی داده‌ها برازش یافته‌تر است.

در تحقیقی گانا، آلفیلیپ و بیلی (۲۰۰۵) ساختار عاملی ویراست فرانسوی مقیاس عزت نفس روزنبرگ را در میان سالخوردگان مطالعه نمودند. نتایج این پژوهش یک راه حل یک عاملی عزت نفس کلی را براساس استفاده از ماده‌هایی با کلمات منفی حمایت می‌کند، نه ماده‌هایی با کلمات مثبت.

راستیکاس، هابلی و زامبو (۲۰۰۴) ویژگی‌های روان‌سنجی ویرایش انگلیسی مقیاس عزت نفس روزنبرگ را در سه کشور کانادا، ایالات متحده و نیوزلند مورد تحلیل عاملی قرار دادند. آنها به طور جداگانه برای هر کشور به یک ساختار یک عاملی دست یافتند. همچنین، همه ماده‌ها بر روی یک عامل بجز ماده ۸ برای کشور ایالات متحده و ماده ۴ برای کشور نیوزلند بار عاملی داشتند.

پالمن و آلیک (۲۰۰۰) در پژوهشی سه نسخه مقیاس عزت نفس روزنبرگ (ویرایش تجدید نظر شده با کلمات منفی، با کلمات مثبت و اصلی) را با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی بر روی سه گروه از دانشجویان مطالعه نمودند. آنها نشان دادند که (۱) ویرایش اصلی مقیاس عزت نفس روزنبرگ برآزش معنی‌دار بهتری برای مدل دو عاملی دارد و نه برای مدل یک عاملی (۲) ویرایش‌های تجدید نظر شده مقیاس عزت نفس روزنبرگ با کلمات مثبت و منفی مدل یک عاملی را تأیید نمود و نه مدل دو عاملی. همچنین، آنها دریافتند که هر دو ویرایش تجدید نظر شده یک عامل را نشان می‌دهند (۵۸ درصد واریانس برای ویرایش تجدید نظر شده با کلمات منفی و ۵۹ درصد واریانس برای ویرایش تجدید نظر شده با کلمات مثبت).

گرینبرگر و همکاران (۲۰۰۳) ساختار عاملی مقیاس عزت نفس روزنبرگ را بر روی ۱۹۷ دانشجو با استفاده از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی بررسی نمودند و عاملی که ۴۲ درصد واریانس کل را تبیین می‌کند، مشاهده کردند.

کوروین (۲۰۰۰) ساختار عاملی مقیاس عزت نفس روزنبرگ را با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی برای ارزیابی هشت مدل مفروض مطالعه نمودند. در این تحقیق، مدلها در سه

نمونه متفاوت ارزیابی شدند. نتایج نشان داد که مقیاس عزت نفس روزنبرگ سازه‌ای یک بعدی است که متأثر از ماده‌هایی با کلمات منفی است.

در کل، تعدادی از محققان، از جمله: مارش (۱۹۹۶)؛ توماس و الیور (۱۹۹۹)؛ فلمینگ و همکاران (۱۹۹۷)؛ ابراین (۱۹۸۵)؛ والرین و والرین (۱۹۹۰)، به نقل از کوروین، (۲۰۰۰)؛ زمیریچ و همکاران (۲۰۰۵)؛ گانا و همکاران (۲۰۰۵)؛ راستیکاس و همکاران (۲۰۰۴)؛ پالمن و آلیک (۲۰۰۰)؛ کوروین (۲۰۰۰) و گرینبرگر و همکاران (۲۰۰۳) بر یک بعدی بودن مقیاس فوق اشاره دارند. همچنین، تعدادی دیگر از محققان مشاهده کردند که مقیاس عزت نفس روزنبرگ دو بعد مثبت و منفی از یک سازه کلی را اندازه گیری می‌کند (باچمن و امالی، ۱۹۸۶؛ گلداشمیت، ۱۹۸۶؛ اونس، ۱۹۹۳؛ پوکورنی، ۱۹۶۷؛ به نقل از گرینبرگر و همکاران، ۲۰۰۳؛ باگلی و همکاران، ۱۹۹۷؛ کارمینس و زیلگر، ۱۹۷۴، ۱۹۷۹؛ شهنی و همکاران، ۱۹۹۰؛ تافارودی و سون، ۱۹۹۹، به نقل از کوروین، ۲۰۰۰).

همچنین از این آزمون در ابعاد مختلف برای بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی در کشورهای مختلف، مانند: آمریکا (۵۴۳ دانشجوی)، کانادا (۱۴۴۳ دانشجوی) و نیوزلند (۳۰۰ دانشجوی) و حتی ایران استفاده شده است.

بنابراین، شناسایی ابزارهای کوتاه و ساده در زمینه فعالیت‌های بالینی و پژوهشی، یکی از الزامات توسعه و پیشرفت روانشناسی مدرن در جامعه کنونی است. با این اوصاف، دستیابی به ابزارهایی با پایایی و روایی و اعتبار بالا، بویژه در سنجش شخصیت، می‌تواند زمینه ساز بسیاری از تحقیقات روانشناختی در موقعیتهای مختلف از جمله مراکز مشاوره و درمانی و غیره باشد.

سؤالات تحقیق

- ۱- آیا مقیاس فوق از پایایی مناسب برخوردار است؟
- ۲- آیا مقیاس عزت نفس روزنبرگ از روایی مناسب در جامعه دانشجویی برخوردار است؟
- ۳- آیا مقیاس عزت نفس روزنبرگ در جامعه دانشجویی از یک سازه یا چند سازه تشکیل یافته است؟

روش

طرح تحقیق: این تحقیق با توجه به سؤالهای مطرح شده از نوع تحقیق همبستگی (تحلیل ماتریس - کوواریانس یا همبستگی از نوع تحلیل عاملی با روش عامل یابی اصلی) است. **جامعه و روش نمونه گیری:** جامعه آماری این تحقیق کلیه دانشجویان دختر و پسر ورودی سال اول ساکن در خوابگاههای دانشجویی دانشگاه شهید چمران در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ بود. ۱۲۹ (۷۴ پسر و ۵۵ دختر) دانشجو ساکن در خوابگاههای دانشجویی به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. حجم نمونه انتخاب شده بر اساس تعداد سؤالها، آزمون کروییت بارتلت^۱ و شاخص نمونه گیری کیزر-میر-الکین^۲ مناسب است.

ابزار اندازه گیری: ابزار اندازه گیری در این پژوهش، مقیاس عزت نفس روزنبرگ ویرایش انگلیسی (روزنبرگ، ۱۹۶۵) بود. این مقیاس شامل ۱۰ ماده خودگزارشی است که احساس‌های کلی ارزش یا پذیرش خود را به صورت مثبت بیان می‌کند. همچنین، هر گزاره این مقیاس شامل یک مقیاس چهارگزینه ای (از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) است که دامنه آن از ۱ تا ۴ مرتب شده است. بعلاوه، کمینه و بیشینه نمره آن ۱۰ و ۴۰ است، که نمره‌های بالاتر بیانگر میزان بالای عزت نفس در دانشجویان است.

روش اجرای پژوهش: در این پژوهش برای اجرای مقیاس عزت نفس روزنبرگ بر روی دانشجویان سال اول از دو مجتمع بزرگ خوابگاهی پسرانه و یک مجتمع بزرگ خوابگاهی دانشگاه شهید چمران بر اساس تعداد طبقات مجتمع‌ها و تعداد اتاقهای موجود، ۱۲۹ دانشجو به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند و مقیاسهای اندازه گیری به صورت فردی و در اتاق مسئول مجتمع‌ها بر روی آنها اجرا شد. همچنین قبل از ارائه پرسشنامه‌ها به فرد دانشجو، هدف از اجرای این تحقیق گوشزد گردید.

یافته‌ها

در این پژوهش، بر اساس سؤالهای تدوین شده از ضرایب پایایی (آلفای کرونباخ و تنصیف)، تحلیل عاملی و آزمون تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شد.

1. Bartlett Test of Sphericity
2. Kaiser-Meyer-Olkin

سنجش پایایی و روایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ در دانشجویان ... ۴۱/

جدول ۱ ضرایب همبستگی هر یک از سؤال‌های دهگانه مقیاس عزت نفس روزنبرگ با نمره کل را نشان می‌دهد. دامنه ضرایب به دست آمده از ۰/۵۶ تا ۰/۷۲ متغیر و در سطح $P < ۰/۰۰۱$ معنادار است. این یافته بیانگر این است که ده سؤال مقیاس از همبستگی درونی خوبی برخوردار هستند و یک سازه را بیان می‌کنند.

جدول ۱: ضرایب همبستگی هر یک از ماده‌های مقیاس عزت نفس

روزنبرگ با نمره کل ماده‌ها در دانشجویان دانشگاه

سؤال	ضریب همبستگی با نمره کل
۱	۰/۵۶**
۲	۰/۶۵**
۳	۰/۶۸**
۴	۰/۵۹**
۵	۰/۶۳**
۶	۰/۷۰**
۷	۰/۷۲**
۸	۰/۷۲**
۹	۰/۶۲**
۱۰	۰/۶۲**

** $P < ۰/۰۰۱$

جدول (۲) ضرایب پایایی آلفای کرونباخ در کل نمونه، به تفکیک جنس و در عاملهای استخراج شده دوگانه را نشان می‌دهد، که به ترتیب در کل نمونه، دانشجویی ۰/۸۴، در عاملهای اول و دوم به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۷۷، در دانشجویان پسر ۰/۸۷، در عاملهای اول و دوم به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۷۶ و در دانشجویان دختر ۰/۸۰، و در عاملهای اول و دوم به ترتیب ۰/۶۸ و ۰/۷۷ بیانگر همسانی درونی رضایت بخش در کل نمونه، به تفکیک جنس و عاملهای استخراج شده است. یافته به دست آمده به سؤال اول پژوهش پاسخ می‌دهد.

۱- آیا مقیاس عزت نفس روزنبرگ از پایایی مناسب برخوردار است؟

جدول ۲: ضرایب پایایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ با روش آلفای کرونباخ در کل نمونه و به تفکیک جنس

شاخص‌ها / نمونه	ماده‌ها	تعداد	آلفای کرونباخ	عامل اول	عامل دوم
کل	۱۰	۱۲۹	۰/۸۴	۰/۸۴	۰/۷۷
پسران	۱۰	۷۴	۰/۸۷	۰/۸۳	۰/۷۶
دختران	۱۰	۵۵	۰/۸۰	۰/۶۸	۰/۷۷

۲- آیا مقیاس عزت نفس روزنبرگ از روایی مناسب در جامعه دانشجویی برخوردار است؟ در این پژوهش، برای بررسی روایی واگرا، مقیاس عزت نفس روزنبرگ از مقیاس وسواس مرگ استفاده شد. ضریب همبستگی بین مقیاس عزت نفس روزنبرگ و وسواس مرگ بر روی ۱۲۱ دانشجوی ۰/۳۴- ($P < ۰/۰۰۰۱$)، بر روی ۶۶ دانشجوی پسر ۰/۴۴- ($P < ۰/۰۰۰۱$) و بر روی ۴۳ دانشجوی دختر ۰/۲۷- ($P = ۰/۰۴۶$) به دست آمد. این ضرایب همه معنادار بود. این یافته به سؤال دوم پژوهش پاسخ می‌دهد.

جدول ۳: نتایج تحلیل واریانس چند متغیری (MANOVA) متغیر مستقل جنس و متغیرهای وابسته کل مقیاس عزت نفس روزنبرگ و عاملهای استخراج شده دوگانه

متغیر مستقل	متغیرهای وابسته	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجموع مجذورات	نسبت F	نسبت p
جنس	کل مقیاس	۵/۲۴	۱	۵/۲۴	۰/۳۱	۰/۵۷۹
	عامل اول	۳/۰۸	۱	۳/۰۸	۰/۴۱	۰/۵۲۴
	عامل دوم	۰/۲۸	۱	۰/۲۸	۰/۰۸	۰/۷۷۳
خطا	کل مقیاس	۲۱۵۲/۹۹	۱۲۷	۱۶/۹۵		
	عامل اول	۹۶۱/۷۲	۱۲۷	۷/۵۷		
	عامل دوم	۴۲۹/۸۷	۱۲۷	۳/۳۸		
کل	کل مقیاس	۱۳۰۲۵۳	۱۲۹			
	عامل اول	۴۷۷۲۴	۱۲۹			
	عامل دوم	۲۰۴۹۹	۱۲۹			

نسبت F های آزمون برابر بودن (همگنی) واریانس لوین برای دانشجویان دختر و پسر از لحاظ کل مقیاس عزت نفس برابر ۰/۴۵ (p=۰/۵۰۲) است برای عامل اول ۱/۷۲ (p=۰/۱۹۲) و برای عامل دوم ۰/۴۵ (p=۰/۴۹۹) به دست آمده است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که با توجه به برابر نبودن حجم نمونه دانشجویان دختر و پسر در کل مقیاس و در عاملهای استخراج شده می‌توان از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری برای مقایسه آنها از نظر عزت نفس استفاده نمود. جدول ۳ بیانگر این است که مقادیر F های مربوط به تحلیل واریانس چند متغیری دانشجویان دختر و پسر در کل مقیاس و در عاملهای استخراج شده دوگانه متفاوت نیستند.

۳- آیا مقیاس عزت نفس روزنبرگ در جامعه دانشجویی از یک سازه یا چند سازه تشکیل

یافته است؟

در این تحقیق آزمون KMO^۱ برابر با ۰/۸۳، است که ضریب مشاهده شده بالا و حجم نمونه رضایت بخش است. همچنین آزمون اندازه گیری کرویت بار تلت^۲ $\chi^2 = 419/39$ بدست آمد که در سطح $P < 0/0001$ معنادار است. در نتیجه، این مقادیر حاکی از مناسب بودن داده‌هاست و می‌توان از داده‌ها برای تحلیل عاملی استفاده کرد.

برای تحلیل عاملی مقیاس عزت نفس روزنبرگ در آغاز از روش عامل یابی محور اصلی^۳ استفاده شد. بعد برای تشخیص عامل یا عاملهای بنیادی که پایه مقیاس را شکل می‌دهند، از روش چرخش مایل^۴ (پروماکس^۵) استفاده شد.

در جدول (۴) ملاحظه می‌شود که ارزش ویژه دو عامل بالاتر از یک (۴/۲۸ و ۱/۱۰) است که ۵۳/۸۳ درصد واریانس سؤالها را تبیین می‌کنند (بارهای عاملی ۰/۴۰ به بالا). همچنین، آزمون اسکری^۶ این یافته را تأیید می‌کند. یافته این جدول بیانگر این است که مقیاس عزت نفس روزنبرگ مقیاسی دو بعدی است. این یافته به سؤال سوم پژوهش پاسخ می‌دهد. همچنین، عامل

1. Kaiser- Meyer- Olkin Measure of Sampling Adequacy

2. Bartlett's Test of Sphericity

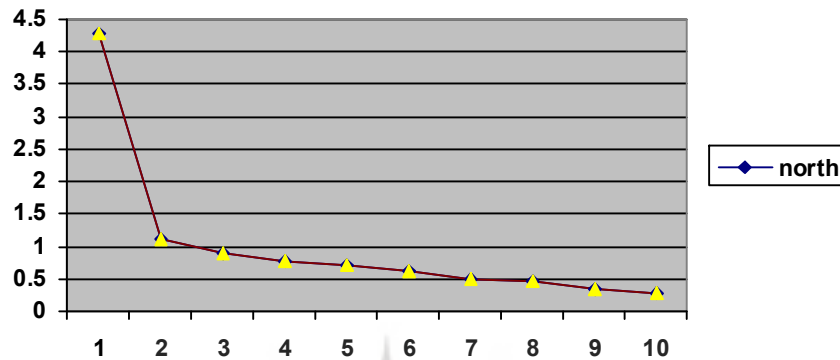
3. Principal Axis Factoring

4. Oblique

5. Promax

6. scree test

اول صلاحیت و شایستگی شخصی و عامل دوم رضامندی از خود نامگذاری شدند. همچنین، ماده‌های ۲، ۷ و ۸ در مقایسه با سایر ماده‌ها از بار عاملی بالاتری برخوردارند.

نمودار ۱: آزمون اسکری

جدول ۴: بارهای عاملی مقیاس عزت نفس روزنبرگ با روش عامل یابی

محور اصلی (چرخش پروماکس) به ترتیب صعودی در بین دانشجویان

ردیف	ماده‌ها	عامل اول	عامل دوم	میانگین	انحراف معیار
۷	احساس می‌کنم که یک انسان ارزشمندم یا حداقل از لحاظ ارزشمندی معادل با دیگرانم.	۰/۷۵		۳/۰۸	۰/۶۵
۸	فکر می‌کنم که برای خودم احترام قایلم.	۰/۷۲		۳/۲۲	۰/۶۵
۵	احساس می‌کنم توانمندی زیادی دارم که به آن افتخار می‌کنم.	۰/۵۹		۳/۰۹	۰/۷۰
۴	قادرم کارها را به خوبی انسان‌های دیگر انجام بدهم.	۰/۵۶		۳/۰۹	۰/۷۱
۹	کلاً، مایلم احساس کنم که ناتوان نیستم.	۰/۴۸		۳/۳۶	۰/۶۲
۱۰	نگرش مثبتی نسبت به خودم دارم.	۰/۴۴		۳/۱۹	۰/۶۰
۲	بعضی مواقع فکر می‌کنم که خیلی خوبم.		۰/۷۷	۳/۱۲	۰/۶۷
۳	احساس می‌کنم دارای بعضی از صفات خوب هستم.		۰/۷۱	۳/۲۲	۰/۵۴
۱	روی هم رفته، از خودم راضی هستم..		۰/۵۸	۲/۹۸	۰/۶۱
۶	واقعاً احساس می‌کنم در بعضی مواقع سودمندم.		۰/۵۲	۳/۱۶	۰/۵۶
	مقدار ویژه	۴/۲۸	۱/۱۰		
	درصد واریانس	۴۲/۸۱	۱۱/۰۲		

بحث و نتیجه گیری

هدف عمده این پژوهش تحلیل عاملی اکتشافی و بررسی پایایی و روایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ (RSES) در دانشجویان بوده است. در این پژوهش، نتایج جدول (۲) نشان می‌دهد که پایایی مقیاس عزت نفس با استفاده از روش آلفای کرونباخ در کل نمونه، به تفکیک جنس و عاملهای استخراج شده بالاست و بیانگر این است که ماده‌های این مقیاس از همگونی مناسبی برخوردارند و شاخصهای هماهنگی درونی به دست آمده با شاخص‌های همسانی درونی گزارش شده توسط گرینبرگر و همکاران (۲۰۰۲) بر روی دانشجویان استونیایی، پالمن و آلیک (۲۰۰۰) بر روی دانشجویان دانشگاه کالیفرنیا، و محمدی (۱۳۸۴) بر روی دانشجویان دانشگاه شیراز همخوان است و ضرایب به دست آمده با ضرایب تحقیقات فوق برابری می‌کند. همچنین، همبستگی سؤال‌های این مقیاس با نمره کل در حد بالا بود (جدول ۱).

ضریب روایی واگرا بین مقیاس عزت نفس روزنبرگ و مقیاس وسواس مرگ در کل نمونه و به تفکیک جنس در حد متوسط بود، و می‌توان گفت که مقیاس عزت نفس روزنبرگ از روایی مناسبی برخوردار است. این یافته با یافته‌های پالمن و آلیک (۲۰۰۰) در مورد ارتباط مثبت و معنادار با مقیاسهای گرمی و پذیرش والدین، خوش‌بینی، رضایت از زندگی، و با نشانه‌های افسردگی رابطه منفی معنادار؛ با تحقیق گرینبرگر و همکاران (۲۰۰۲) که با خرده مقیاس روان رنجورخویی رابطه منفی معنادار و با خرده مقیاسهای برونگرایی، تجربه‌گرایی و وظیفه‌شناسی رابطه مثبت و معنادار و با یافته محمدی (۱۳۸۴) که با خرده مقیاسهای افسردگی و اضطراب SCL-90 رابطه معنادار و با مقیاس عزت نفس کوپر اسمیت رابطه مثبت معنادار دارد، هماهنگ می‌باشد.

در این پژوهش، با استفاده از تحلیل عاملی (عامل یابی محور اصلی از نوع چرخش پروماکس) معلوم شد که مقیاس عزت نفس روزنبرگ یک ابزار دو بعدی (صلاحیت و شایستگی شخصی و رضامندی از خود) است که ۵۳/۸۳ درصد واریانس مقیاس را تبیین می‌کند (جدول ۴). این یافته با تحقیقات مارش (۱۹۹۶)، توماس و الیور (۱۹۹۹) یک عامل با سبک کلمات منفی، زیمرپیچ و همکاران (۲۰۰۵) مدل یک عاملی عزت نفس با ماده‌هایی با کلمات منفی، گانا و همکاران

(۲۰۰۵) راه حل یک عاملی عزت نفس با کلمات منفی، راستیکاس و همکاران (۲۰۰۴) راه حل یک عاملی در کشورهای نیوزلند، کانادا و ایالات متحده، پالمن و آلیک (۲۰۰۰) راه حل یک عاملی با سبک کلمات منفی و مثبت به صورت جداگانه، گرینبرگر و همکاران (۲۰۰۳) و کوروین (۲۰۰۰) راه حل یک عاملی با سبک کلمات منفی، مطابقت ندارد. همچنین، ماده‌های ۲ (۰/۷۷) و ۷ (۰/۷۵) از بین ماده‌های دهگانه دارای بیشترین بار عاملی بودند که می‌تواند بیانگر این باشد که جوانان امروزه در جامعه‌ای که زندگی می‌کنند، کم‌کم به آن ارزشمندی خویش دست می‌یابند که این می‌تواند روند تکاملی پیشرفت علمی و فرهنگی را در کشور به همراه داشته باشد.

اما تحقیقات دیگر با استفاده از تحلیل عاملی بر روی مقیاس عزت نفس روزنبرگ، یک راه حل دو عاملی را نشان می‌دهند (باگلی و همکاران، ۱۹۹۷؛ کارمینس و زیلکر، ۱۹۷۴، ۱۹۷۹؛ شهنی و همکاران، ۱۹۹۰؛ تافارودی و سون، ۱۹۹۵، به نقل از کوروین، ۲۰۰۰؛ آلون و جکسون، ۱۹۸۱، به نقل از کوروین، ۲۰۰۰)، که به علت اثرهای روش استفاده شده از مقیاس فوق با کلمات مثبت و منفی است.

در این مقیاس دانشجویان بیشترین میانگین عزت نفس را در ماده ۹ (کاملاً، مایلم احساس کنم که ناتوان نیستم) احساس می‌کنند که این امر شاخصی برای پویایی و غرور نسل جوان در دانشگاه است؛ نسلی که اخیراً شاهد فن آوری آنها در زمینه انرژی هسته‌ای بوده و خواهیم بود. میانگین نمره کل به دست آمده عزت نفس این جامعه با میانگین‌های عزت نفس کشورهای دیگر از جمله؛ استونیا، ایالات متحده و کانادا برابری می‌کند که تبلور عزت نفس فردگرایی در مقابل عزت نفس جمع‌گرایی است. به نظر می‌رسد که در اکثر جوامع زنان جمع‌گراتر از مردان باشند اما در این پژوهش، دانشجویان دختر مانند دانشجویان پسر طوره‌های خود فردگرایی را گسترش داده‌اند که معرف خود تمایز یافته از دیگران است و خود به عنوان یک کل مستقل و خودانگیخته ملاحظه می‌شود. یعنی، زنان به مانند مردان می‌توانند خود را فردی با ارزش و سودمند به حساب آورند.

محدودیت عمده این مطالعه این است که جامعه فقط به جامعه دانشجویی خوابگاهی سال اول محدود شده است و نتایج آن را باید با احتیاط لازم به دیگر اقشار جامعه تعمیم و گسترش داد. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که پژوهشگران در تحقیقات بعدی از اقشار دیگر جامعه نیز استفاده کنند.

سنجش پایایی و روایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ در دانشجویان ... ۴۷/

در کل، با توجه به نتایج به دست آمده در مورد ضرایب همسانی درونی و اعتبار واگرا و سازه رضایت بخش و مناسب این مقیاس، می‌توان از آن به عنوان یک ابزار اندازه‌گیری عینی و ساده برای فعالیتهای بالینی، شخصیت و تحقیقاتی استفاده کرد.

منابع

محمدی، نوراله. (۱۳۸۴). بررسی مقدماتی اعتبار و قابلیت اعتماد مقیاس حرمت خود روزنبرگ.

فصلنامه روانشناسان ایرانی، سال اول، شماره ۴، ۳۲۰-۳۱۳.

Blascovich, G. & Tomaka, J. (1991). Measures of self esteem. In J. P. Robinson, P. R. Sharer, & L. S. wrightsmen (Eds.). *Measures of personality and social psychological attitudes*, I. San Diego, CA: Academic Press.

Coopersmith, S. (1981). *The antecedents of self-esteem*. Palo Alto, CA: Counselling Psychologists Press (Original work published, 1967).

Corwny, R. F. (2000). The factor structure of global self-esteem among adolescents and adults. *Journal of Research in Personality*, 34, 357-379.

Gana, K., Alaphilippe, D., & Bailly, N. (2005). Factorial structure of the French version of the Rosenberg Self-Esteem Scale among the Elderly. *International Journal of Testing*, 5, (2), 169-176.

Greenberger, E., Chen, C., Dmitrieva, J., & Farruggia, S. P. (2003). Item-wording and dimensionality of the Rosenberg Self-Esteem Scale: Do they matter? *Personality and Individually Differences*, 35, (6), 1241-1254.

Marsh, H. W. (1996). Positive and negative global and specific domains of self: The importance of individual importance, certainly and ideals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 975-992.

- Pullmann, H., & Allik, J. (2000). The Rosenberg Self-Esteem Scale: Its dimensionality, stability and personality correlates in Estonian. *Personality and Individual Differences, 28*, 701-715.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rusticus, S. H., Hubley, A. M., & Zumbo, B. D. (2004). *Cross-National Comparability of the Rosenberg Self-Esteem Scale*. Poster presented at the 112th convention of the American Psychological Association, Honolulu, Hawaii.
- Sheasby, J. E., Barlow, J. H., Cullen, L. A., & Wright, C. C. (2000). Psychometric properties of the Rosenberg Self-Esteem Scale among people with arthritis. *Psychological Reports, 86*, 1139-1146.
- Tomas, J.M., & Oliver, A. (1999). Rosenberg's self-Esteem scale: Two factors or method effects. *Structural Equation Modeling, 6*, 84-98.
- Zimprich, D., Perren, S., & Hornung, R. (2005). A two-level confirmatory factor analysis of a modified Rosenberg Self-Esteem Scale. *Educational and Psychological Measurement, 65*, (3), 465-481.